

Панфілов Олександр Юрійович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, м. Харків, Україна
ORCID ID: 0000-0002-8997-0120;

Петрова Людмила Олександрівна – кандидат філософських наук, учений секретар Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, м. Харків, Україна
e-mail: luida64p@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-9341-1030

ВІЙСЬКОВА ОСВІТА – ГОЛОВНА СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СУЧАСНОГО ВІЙСЬКОВОГО КЕРІВНИКА

Розглянуто систему вищої військової освіти як головну стратегію формування особистості сучасного військового керівника. Окреслені шляхи розвитку військової освіти як головної стратегії формування особистості сучасного військового керівника. Розглядаються інновації у військовій освіті не стільки як реалізація антропологічних і філософських концепцій людини і культури в освіті, скільки як відповідь на виклики часу. З методологічної точки зору в основу дослідження покладено міждисциплінарний та системний підходи.

Ключові слова: феномен особистості військового керівника, формування особистості, психіка, інноваційний і трансгресивний потенціал, інноваційна військова освіта.

Постановка проблеми. Аналіз геополітичної обстановки у світі, досвід застосування військ (сил) у локальних війнах і збройних конфліктах переконливо свідчить, що забезпечення воєнної безпеки держави сьогодні потребує нових підходів до застосування Збройних Сил в сучасних умовах. Серед них не останнє місце займає проблема підвищення ефективності управління. Сьогодення вимагає, щоб сучасний військовий керівник мав не лише високий рівень фахової підготовки, а й був інноваційною особистістю, яка здатна до розв'язання складних непередбачуваних завдань і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності, що передбачає: збирання та інтерпретацію інформації; вибір методів та інструментальних засобів; застосування інноваційних підходів; уміння ефективно формувати комунікаційну стратегію;

чітко орієнтуватися у питаннях управлінської діяльності підлеглими колективами; нести відповідальність за результати своєї діяльності, за прийняття рішень у непередбачуваних умовах [1, с. 70–73]. Інформатизація соціальних процесів породила глобальний інформаційний прорив у формуванні свідомості людини, охопивши при цьому майже всі соціальні шари і вікові групи сучасного суспільства незалежно від їх ментальності, рівня освіти і країни проживання [2]. Актуальність наукового дослідження зумовлена як недостатньою теоретичною розробленістю визначеної теми, так і зростанням її практично-світоглядного значення у ситуації реформування армії. Актуалізують тему дослідження й воєнна глобалізація, геополітичні виклики, міжнародний тероризм, гібридні та інформаційні війни.

У сучасній Україні концептуалізацією філософських досліджень освіти та формування особистості займалися багато відомих філософів С. Ф. Клепко [3], В. Г. Кремень [4], М. Д. Култаєва [5], В. А. Андрущенко [6], І. А. Зязюн, [7], О. А. Базалук [8,9], Огнев'юк В. А. [10] та ін. Філософсько-освітня концептуалізація різних аспектів професійної підготовки і формування особистості військовослужбовця здійснена у працях військових науковців П. В. Квіткін, І. В. Дятлова [11], В. А. Кротюк [12], Г. І. Фінін [13], В. А. Мандрагеля, [14] та ін.

Мета статті – окреслити шляхи розвитку військової освіти як головної стратегії формування особистості сучасного військового керівника.

Виклад основного матеріалу. Загалом дослідження проблеми формування особистості військового керівника є складовим контекстом у наукових пошуках особистості, її життєдіяльності та життєтворчості. Особистість розуміється невідривно від розвитку духовної культури, багатогранної соціальної активності, масштабності самовиразу, а також від категорій свободи, відповідальності, моралі та права [6]. Системоутворювальну роль у структурі особистості виконують ті якості, котрі пов'язані з її уявленнями про своє «Я», про сенс свого буття, своє призначення (екзистенціонально-буттєві якості). Вони роблять людину розумною, духовно багатою, цілісною. Звідси починається фрагментаризація образу людини, що ускладнюється мірою залучення до соціологічного контексту внутрішніх детермінант пояснення поведінки, які є складовими системи «особистість», віддзеркалюючи поєднання «внутрішнього» й «зовнішнього» світів.

Найважливішим аспектом виявлення феномену особистості військового керівника є розуміння того, що військовослужбовці відрізняються від інших соціально-професійних груп суспільства особливістю інтересів у соціальній та інших сферах суспільної життєдіяльності, опосередкованих статусом і функціональним призначенням збройних сил як соціального інституту; специфікою військово-професійної діяльності, яка полягає у використанні засобів зброй-

ного насильства для захисту Батьківщини [15, с. 8], [16, с. 7]. Відтак, ми відносимо особистість військового керівника до професійного типу особистості.

Науковці О. Л. Гончаренко [17] та О. П. Дзьобань [18] розглядають професіоналізацію як один із центральних процесів становлення та розвитку особистості через засвоєння професії. Тим самим професія не лише формує особистість, але й накладає на неї відбиток своєї специфічності. Цей процес спрямований не стільки на засвоєння фіксованого обсягу професійних дій, скільки на перетворення самого суб'єкта діяльності. У цьому процесі особистість повинна пройти деякі етапи: прищеплення та поглиблення інтересу до професії; формування знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю, загальних та професійних компетентностей; підвищення почуття професійної відповідальності, обов'язку й честі; самоствердження в майбутній професії. Перехід до кожного нового етапу закладається у попередньому і супроводжується виникненням у суб'єкта цілої низки протиріч та нормативних криз. Водночас професіоналізація особистості сучасного військового керівника – це форма її активності, чинниками якої є її мотиви, цілі, уявлення про можливості особистісного розвитку, які може забезпечити діяльність у межах обраної професії.

У ході аналізу наукової літератури щодо проблем, пов'язаних із формуванням особистості, ми виявили, що дослідники розглядають формування особистості як складний процес становлення людини як особистості, що відбувається в результаті розвитку і виховання; цілеспрямований процес соціалізації особистості, який відбувається внаслідок впливу об'єктивних факторів на внутрішні (суб'єктивні) сили особистості. Останнє робить можливим її самовизначення, саморозвиток, самотворення [19, с. 9]. Освіта як когнітивний процес відіграє конститутивну роль у формуванні пізнавального інструментарію та смисложиттєвих пріоритетів картини світу особистості, визначаючи потенціал її саморозвитку та зміст і напрями пошуку індивідом власної ідентичності [20, с. 343–347].

Говорячи про процес формування особистості військового керівника, ми розглядаємо його як індивідуальну історію її життя, характеристику історії її розвитку, яка складається не просто із сукупності подій у межах біографії, а утворюється закономірними тенденціями, лініями подій. Об'єктивні соціальні умови (стан збройних сил та системи військової освіти), що визначаються обсягом і структурою ресурсу, наявного в розпорядженні соціального агента продукує габітус військовослужбовця – систему стійких диспозицій, схем сприйняття, мислення і дії. Габітус військового керівника у взаємодії з наявним у нього обсягом і структурою потенціалу в певному полі породжують сукупність військових практик, які об'єктивно пристосовані для досягнення певних результатів. Поняття габітусу означає, що індивід, навіть у найособистісніших проявах, є соціальним, колективним.

Варто також зауважити, що подібність поглядів, думок, позицій, інтересів і переконань військовослужбовців сприяє виробленню певних зразків духовної культури, духовного збагачення та визначення нового смислу свого соціального буття. Різноманітні традиційні та ритуалізовані дії призводять до того, що звичаї дуже важко змінювати та вони залишаються непорушними на достатньо тривалий період. Ритуалізовані військові практики призводять до ригідності структури поля воєнної організації та знижують шанси адаптації акторів до нових умов існування. Практики ініціацій призводять до проблем кризи ідентичності військовослужбовців. Дисциплінарні практики породжують існування формальних статутів та правил поведінки, зокрема неформальних правил спілкування, суворої регламентації життя соціальних акторів усередині військової організації, що погіршує їх соціальне самопочуття. Практики безумовного підкорення наказам призводять до того, що людина не в змозі самостійно приймати рішення, а як наслідок військовослужбовці пасивно сприймають нові практики всередині військової організації, обґрунтовуючи це наявністю величезної кількості наказів, статутів, військової дисципліни. Саме безумовне підкорення існуючим практикам призводить до того, що військова організація українського суспільства дуже повільно пристосовується до інновацій [16, с. 267–268].

Ми вважаємо, що авторитет сучасного військового керівника припускає творче спрямування мислення і самостійність вчинків. Підлеглим завжди імпонує керівник, який уміє сформулювати, сказати і відстояти свою думку і відповідати за дії підлеглих. Звідси виникає питання чи можлива взагалі значна самостійність вчинків у керованих системах військового типу, у яких діють нормативні розпорядження і традиції єдиноначальності? На нашу думку, можлива, адже питання полягає не в тому, чи виконувати наказ або розпорядження. Із цього приводу не може бути роздумів, оскільки відповідно до статутів Збройних Сил України: наказ начальника – закон для підлеглих, наказ повинен бути виконаний точно, беззастережно і в строк. У той же час, як правило, будь-який достатньо широкий наказ дає простір для прояву самостійності виконання і не тільки не виключає, але й припускає варіантність способів його виконання. Творчо і самостійно вирішуючи задачі управління в межах отриманих розпоряджень, військовий керівник не тільки підвищує свій авторитет, але й стимулює старанне виконання своїх розпоряджень. При цьому моральні норми і приписи мають орієнтувати його на певний стиль діяльності, на певну лінію поведінки, і тим самим значною мірою регулювати взаємовідносини з підлеглими та вищими начальниками. Підкреслимо, що це регулювання без примушування, позаяк базується на переконаннях через засвоєння, повне сприйняття моральних вимог, які перетворюються на чітку внутрішню позицію військового керівника, повсякденну потребу діяти саме

так. Професійна мораль (етика) військового керівника є сукупністю моральних принципів, норм та військово-етичних категорій, які виражають його ставлення до свого військового обов'язку як обов'язку професійного, а через нього – і до обов'язку громадянського [21, с. 137]. Для цього військовий керівник повинен використовувати той внутрішній потенціал, який дозволяє долати межі, вийти за межі визначеності, зберегти своє і увійти в інше, не втративши себе. Тому на сьогодні виникає потреба в особистості, яка не лише накопичує інформацію для своєї професійної діяльності, але й володіє здатністю її генерувати та змінювати, тобто постійно перебувати у стані творчого пошуку та творчого розвитку. Адже наскільки розвинений в індивіді творчий рівень, настільки високим буде його рівень культури і здатності, зберігаючи свою ідентичність, адаптуватися у мультикультурному освітньому та професійному середовищі, збагачувати духовний та інтелектуальний потенціал суспільства.

За такої ситуації у структурі особистості сучасного військового керівника актуалізується інноваційний і трансгресивний потенціал. Так, Й. Козелецькі трактує трансгресію як «діяльність і акти мислення, як правило, інтенціональні і свідомі, які переходять межі можливостей та матеріальних, символічних і соціальних досягнень людини і стають джерелом нових важливих позитивних чи негативних цінностей» [22, с. 18]. Він вважає, що важливим є не тільки пристосування людини до майбутнього світу, але й «внесення в нього розумних інновацій». Стимулом до діяльності інноваційної людини є бажання пізнавати, що проявляється не тільки у прагненні отримувати готові знання.

Сучасні війни, збройні конфлікти і події на сході України, тобто нові військові практики потребують нового габітусу. Методологи зауважують, що в такому мінливому світі старі комфортні та звичні габітуси є згубними. Атрибутивна характеристика постнекласичних практик – їх рефлексивність. Їх особливість полягає в тому, що вони здатні до самоорганізації, в них присутній момент ірраціональності [23, с. 53]. Рефлексуючи, людина може переходити від однієї стратегії (часто неефективної) до іншої (більш дієвої). Саме постнекласичний габітус здатний так спрямовувати ментальність людини, що природним стає усвідомлення себе як суб'єкта відповідальної дії.

Сучасний військовий керівник повинен не тільки відповідати вимогам глобалізації, віртуалізації і екологізації, а історична епоха свідчить, що у свідомості громадянина України повинні формуватися такі людські якості, як креативність та інноваційність мислення, чесність і порядність, творча самостійність і раціональна діяльність, громадянська відповідальність і правова грамотність, міжнаціональна толерантність і національна ідентичність.

Ми вважаємо, що одним з ефективних шляхів формування інноваційної особистості є науково обґрунтований інноваційний напрям розвитку військової освіти України та становлення нової парадигми військової освіти. Метою

інноваційної освіти є максимальний розвиток особистості, причому ефект підвищеного впливу освіти на особистість досягається за рахунок зміни орієнтації, внутрішньої реорганізації освітньої системи, яка містить традиційні компоненти. Формування особистості сучасного військового керівника відбувається протягом усієї служби у Збройних Силах України, але фундаментальні засади формування його особистості відбуваються в період навчання в системі вищої військової освіти України.

Ще у «Феноменології духу» Гегель теоретично обґрунтовує «подвійний» історизм дорослішання душі і тіла людини як процесу формування його образу. Іншими словами, це «процес створення (die Bildung) у ній образу людини, процес її освіти (образовання – рос.) (bilden) як суб'єкта активного самовживлення в духовно-практичну історію людства. Це і є освітній (образовательный – рос.) процес – процес тепер уже не виховання, а утворення її людської сутності освіти...» [24, с. 135]. Саме Гегель показав, що процес формування особистості на основі позитивних ідеалів – це одночасно і процес позитивного змінювання суспільства, оскільки в процесі виховання людина є не лише його об'єктом, але й суб'єктом: виховання – це «важка і дратівна боротьба із самим собою».

«Людина стає людиною лише через виховання. Вона є те, що робить із неї виховання» – підкреслює Кант. Місцем, де конструюється ідеал формування людини, з точки зору Г. Ноля, є виховна дійсність [25, с. 119].

Відповідно освіта людини, як вважав М. Шелер, є *cultura animi*, що означає «культура душі» [26, с. 33], а її «недостатність» означає онтологічну приреченість на вдосконалення протягом усього життя і, таким чином, найтісніший зв'язок з освітою. Як підкреслює Г. Ромбах, «процес знаходження людиною свого місця у світі є суто педагогічним, адже йдеться про самотворення людини» [27, с. 261].

У зв'язку з цим О. Базалук вважає, що в підґрунтя педагогічного процесу варто покласти нову світоглядну установку, новий тип особистості, а відповідно і змінити методику виховання та навчання [8, с. 193; 9, с. 93–100]. І якщо у кінці ХХ ст. предметом освітнього впливу вважалась особа, що складається з соціальної і біологічної суті, то на початку ХХІ ст. досягнення в нейронауках дозволили конкретизувати предмет освітньої дії і виокремити в людині матеріальну організацію – нейронні структури: ансамблі підсвідомості і свідомості. Об'єктом дослідження філософії освіти є освітні моделі – освітні технології в масштабах держави, спрямовані на формування «високорозвинених психік» (осіб). Тому, опираючись на досягнення нейробіології, психології, педагогіки і філософії освіти, народи і держави світу будують свої, національні освітні системи, ефективність яких оцінюється в конкретному соціально-культурному середовищі.

Оскільки військова освіта є різновидом освіти фахової, яка, у свою чергу, є однією з підсистем освіти загалом, то вона функціонує і розвивається за законами розвитку навколишнього суспільного та культурного середовища. Формування нового типу особистості військового керівника вимагає на основі аналізу існуючих світових освітніх систем розробки нових освітніх технологій, технічних та програмних засобів, що інтегрують жорстко діючі рамки нормативно-правової організації професійної діяльності з необхідністю вільного розвитку особистості.

Отже, цілісність і комплексність є закономірними властивостями процесу формування особистості військового керівника. Звідси об'єктивно існує єдність навчання, виховання, розвитку і психологічної підготовки військового керівника, єдність викладання і учіння, єдність змістовної і процесуальної сторони, всебічний розвиток особистості військового керівника у цьому процесі. Таким чином, вища військова освіта, наблизившись до інтересів і потреб кожної особистості, має цільове спрямування, з одного боку, на успішне здобуття освіти вищого професійного рівня, а з другого – на всебічний розвиток й саморозвиток особистості. Сучасна військова освіта має не просто закласти сциєнтистський чи технічний фундамент професійних компетенцій майбутнього військового керівника, а сприяти розвитку творчо-особистісного, креативно-мисленневого потенціалу особистості. Гуманітарно-світоглядна підготовка військових кадрів має сформуванню системне глобальне мислення, що базується на компетентісному підході, до основних атрибутів якого можна віднести фундаментальність, професіоналізм, комунікативність, інформаційність.

Висновки. Підсумовуючи, можна сказати, що формування особистості сучасного військового керівника постає складним і суперечливим процесом набуття та трансформації індивідом внутрішнього потенціалу для реалізації індивідуальних і суспільних життєвих стратегій на основі розгортання окремих компонентів його природи та психіки. Цей процес відбувається в межах його вікового розвитку і може бути представлений у вигляді конкретних етапів: допрофесійного розвитку, вибору професії, професійної підготовки та подальшого становлення як професіонала.

Військова освіта має забезпечувати умови для формування та самореалізації особистості, гнучкість і варіативність навчання, виважене гуманітарне спрямування, значущість та престиж військової служби. Кінцевим результатом діяльності усіх рівнів військової освіти є інноваційна особистість, яка адекватно сприймає реальність, має системний світогляд і аналітичне мислення, здатна приймати оптимальні рішення відповідно до профілю своєї військово-професійної діяльності. На наш погляд, обмежувати вимоги до сучасного випускника вищого військового навчального закладу тільки рівнем професій-

ної підготовки недоцільно. За сучасних умов підготовка сучасного військового керівника має бути спрямована на активний пошук інноваційних форм і методів менеджменту військової освіти в контексті формування особистості та набуття майбутнім військовим керівником професіоналізму, та які могли б стимулювати зростання його інтелектуального потенціалу, компетентності, ініціативи та творчості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Полторак С. Т. Розвиток системи вищої військової освіти України та за кордоном: державноуправлінські аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. № 3. 2016. С. 70–73.
2. Дзьобань О. П. Філософія інформаційних комунікацій: монографія. Харків: Майдан, 2012. 224 с.
3. Клепко С. Ф. Філософія освіти в європейському контексті. Полтава: ПОІППО, 2006. 328 с.
4. Кремень В. Г. Освіта у спонтанності розвитку цивілізації. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2013. № 8–9. С. 7–16 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2013_8-9_3.
5. Култаєва М. Д. Філософсько-освітній полілог, або паралелі, що пересікаються: Г. С. Сковорода, Г. Г. Ващенко, А. С. Макаренко. *Новий колегіум*. 2013. № 2 (71). С. 15–20.
6. Філософія освіти: навч. посіб. / за заг. ред. В. Андрущенко, І. Предборської. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 330 с.
7. Зязюн І. А. Філософські проблеми гуманізації і гуманітаризації освіти. *Педагогіка толерантності*. 2000. № 3. С. 58–61.
8. Базалук О. Філософія освіти: її роль та місце в системі філософського знання. *Філософські обрії*. 2010. № 23. С. 187–200.
9. Базалук О. А., Блажевич Т. В. Современные основы философии образования. *Future Human Image*: науч. журн. Киев: МФКО, 2015. № 2 (5). С. 93–100.
10. Огнев'юк В. О. Освітологія. Педагогічна і психологічна науки в Україні : зб. наук. пр.: в 5 т. / Нац. акад. пед. наук України. Київ: Пед. думка, 2012. Т. 1: Загальна педагогіка та філософія освіти. С. 38–52.
11. Квіткін П. В., Дятлова І. В. Професіоналізація Збройних Сил України: зміст та умови реалізації. *Новітні технології – для захисту повітряного простору*: тези доп. 9-ї наук. конф. Харків. ун-ту Повітр. Сил ім. Івана Кожедуба, 17–18 квіт. 2013 р. Харків: ХУПС ім. І. Кожедуба, 2013. С. 367.
12. Кротюк В. А. Сучасні концепції дослідження патріотизму. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2013. № 5. С. 52–58.
13. Фінін Г. І. Військова освіта в сучасних соціокультурних контекстах: монографія. Харків: Майдан, 2014. 300 с.

14. Мандрагеля В. А. Пропозиції до Концепції ідеологічного виховання в Збройних Силах України. Київ: Наук. центр гуманітар. проблем в ЗСУ, 2014. 17 с.
15. Александров В. М. Військова служба як особливий вид державної служби в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2009. 20 с.
16. Солнишкіна А. А. Концепт соціальних практик у дослідженні соціальних проблем воєнної організації суспільства трансформаційного періоду. *Соціологія Другого модерну: проблема перевизначення понять суспільствознавчого дискурсу*. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ ім. Т. Шевченка», 2009. 269 с.
17. Гончаренко О. Л. Західна парадигма формування особистості військового професіонала (соціально-філософський аналіз): автореф. дис. ... канд. філос. наук. Харків, 2008. 186 с.
18. Дзьобань О. П. Соціалізація військовослужбовця в умовах трансформації українського суспільства (соціально-філософський аналіз): дис. ... канд. філос. наук. Харків, 2000. 190 с.
19. Ватковська М. Г. Самореалізація особистості в освітньому просторі: автореф. дис. ... канд. філос. наук. Одеса, 2010. 20 с.
20. Суспільне покликання філософії освіти у сучасних соціокультурних контекстах: монографія / редкол.: М. Д. Култаєва (голова). Харків: ТОВ «Щедра садиба плюс», 2014. 388 с.
21. Квіткін П. В., Дятлова І. В., Ребрій І. М. Правова культура військового керівника: сутність і необхідність формування. *Вісник Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2012. №4 (14). С.135–141.
22. Kozielski J. Psychotransgresjonalizm. Nowy kierunek psychologii. Warszawa: Żak, 2001. 293 s.
23. Добронравова И. С. Философия науки как практическая философия. *Практична філософія*. 2009. №1. С. 43–54.
24. Гегель Г. В. Феноменология духа: [пер. с нем.]. СПб., 1992. 348 с.
25. Nohl H. Die paedagogische Bewegung in Deutschland und ihre Theorie. Frankfurt am Main, 1961. 316 p.
26. Шелер М. Формы знания и образование: [пер. с нем.]. *Избр. произведения*. Москва: Гнозис, 1994. С. 15–56.
27. Rombach H. Reconstitutionsphilosophie und Structurpaedagogik. Idee der menschheit. München, 1966. S. 113–204.
28. Солнишкіна А. А. Особливості соціальних проблем воєнної організації українського суспільства: автореф. дис. ... канд. соціол. наук. Запоріжжя, 2009. 16 с.

REFERENCES

1. Poltorak S. T. (2016) Rozvytok systemy vyshchoi viiskovoi osvity Ukrainy ta za kordonom: derzhavnoupravliniski aspekty. *Investytsii: praktyka ta dosvid. Derzhavne upravlinnia*. №3. 70–73 [in Ukrainian].

2. Dzoban O. P. (2012) *Filosofia informatsiinykh komunikatsii: monohrafiia*. Kharkiv: Maidan [in Ukrainian].
3. Klepko S. F. (2006) *Filosofia osvity v yevropeiskomu konteksti*. Poltava: POIPPO [in Ukrainian].
4. Kremen V. H. (2013) *Osvita u spontannosti rozvytku tsyvilizatsii. Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti. № 8–9. 7–16* URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2013_8-9_3 [in Ukrainian].
5. Kul'taieva M. D. (2013) *Filosofsko-osvitnii poliloh, abo paraleli, shcho peresikaiutsia: H. S. Skovoroda, H. H. Vashchenko, A. S. Makarenko. Novyi kolehium. № 2(71). 15–20* [in Ukrainian].
6. *Filosofia osvity: Navchalnyi posibnyk* (2009). V. Andrushchenka, I. Predborskoï. (Ed.) et al. K.: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
7. Ziazium I. A. (2000) *Filosofski problemy humanizatsii i humanitaryzatsii osvity. Pedahohika tolerantnosti. № 3. 58–61* [in Ukrainian].
8. Bazaluk O. (2010) *Filosofia osvity: yii rol ta mistse v systemi filosofskoho znannia. Filosofski obrii, 23, 187–200* [in Ukrainian].
9. Bazaluk O. A., Blazhevich T. V. (2015) *Sovremennyye osnovy filosofii obrazovaniya. Future Human Image 2 (5)*. Kiyev: MFKO. 93–100 [in Russian].
10. Ohneviuk V. O. *Osvitolohiia*. (2012) *Pedahohichna i psykhologichna nauky v Ukraini. Zahalna pedahohika ta filosofia osvity* (Vols. 1–5). Vol. 1. Kyiv: Pedahohichna dumka, 38–52 [in Ukrainian].
11. Kvitkin P. V., Diatlova I. V. (2013) *Profesionalizatsiia Zbroinykh Syl Ukrainy: zmist ta umovy realizatsii. Novitni tekhnolohii – dlia zakhystu povitrianoho prostoru : Abstracts of Papers. Kh.: KhUPS im. i. Kozheduba, 367* [in Ukrainian].
12. Krotiuk V. A. (2013) *Suchasni kontseptsii doslidzhennia patriotyzmu. Visnyk Natsionalnoi yurydychnoi akademii Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho. Ser. : Filosofia, filosofia prava, politolohiia, sotsiolohiia. № 5. 52–58* [in Ukrainian].
13. Finin H. I. (2014) *Viiskova osvita v suchasnykh sotsiokulturnykh kontekstakh*. Kharkiv: Maidan [in Ukrainian].
14. Mandrahelia V. A. (2014) *Propozytsii do Kontseptsii ideolohichnoho vykhovannia v Zbroinykh Sylakh Ukrainy. K.: Naukovyi tseñtr humanitarnykh problem v ZSU* [in Ukrainian].
15. Aleksandrov V. M. (2009). *Viiskova sluzhba yak osoblyvyi vyd derzhavnoi sluzhby v Ukraini: Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
16. Solnyshkina A. A. (2009) *Kontsept sotsialnykh praktyk u doslidzhenni sotsialnykh problem voiennoi orhanizatsii suspilstva transformatsiinoho periodu. Sotsiolohiia Druhoho modernu: problema perevyznachennia poniat suspilstvoznavchoho dyskursu*. Luhansk: Vyd-vo DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka» [in Ukrainian].
17. Honcharenko O. L. (2008) *Zakhidna paradyhma formuvannia osobystosti viiskovoho profesionala (sotsialno-filosofskyi analiz): Extended abstract of candidate's thesis*.
18. Dzoban O. P. (2000) *Sotsializatsiia viiskovosluzhbovtisia v umovakh transformatsii ukrainskoho suspilstva (sotsialno-filosofskyi analiz): Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

19. Vatkovska M. H. (2010) Samorealizatsiia osobystosti v osvithnomu prostori: Extended abstract of candidate's thesis. O., [in Ukrainian].
20. Suspilne poklykannia filosofii osvity u suchasnykh sotsiokulturnykh kontekstakh: monohrafiia M. D. Kul'taieva (Ed.) et al. (2014) Kh.: TOV «Shchedra sadyba plius» [in Ukrainian].
21. Kvitkin P. V. Diatlova I. V., Rebrii I. M. (2012) Pravova kultura viiskovoho kerivnyka: sutnist i neobkhidnist formuvannia. *Visnyk Natsionalnoi yurydychnoi akademii Ukrainy im. Yaroslava Mudroho. Seriia: Filosofiia, filosofii prava, politolohiia, sotsiolohiia. № 4 (14). 135–141* [in Ukrainian].
22. Koziielecki J. (2001) Psychotransgresjonalizm. Nowy kierunek psychologii. Warszawa: Żak.
23. Dobronravova I. S. (2009) Filosofiia nauki kak prakticheskaya filosofiia. *Praktichna filosofiia. № 1. 43–54* [in Russian].
24. Gegel G. V. Fenomenologiya dukha (1992) SPb. [in Russian].
25. Nohl H. (1961) Die paedagogische Bewegung in Deutschland und ihre Theorie. Frankfurt am Main.
26. Sheler M. (1994) Formy znaniya i obrazovaniye. Izbrannyye proizvedeniya. M.: Izdvo «Gnozis». 15–56 [in Ukrainian].
27. Rombach H. (1966) Reconstitutionsphilosophie und Structurpaedagogik. Idee der menschheit. München, 113–204.
28. Solnyshkina A. A. (2009) Osoblyvosti sotsialnykh problem voiennoi orhanizatsii ukrainskoho suspilstva: Extended abstract of candidate's thesis. Zaporizhzhia [in Ukrainian].

Панфилов Александр Юрьевич, доктор философских наук, профессор, профессор кафедры философии Харьковского национального университета Воздушных Сил имени Ивана Кожедуба, г. Харьков, Украина;

Петрова Людмила Александровна, кандидат философских наук, учений секретарь Харьковского национального университета Воздушных Сил имени Ивана Кожедуба, г. Харьков, Украина

ВОЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ – ГЛАВНАЯ СТРАТЕГИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЛИЧНОСТИ СОВРЕМЕННОГО ВОЕННОГО РУКОВОДИТЕЛЯ

Рассмотрена система высшего военного образования как главная стратегия формирования личности современного военного руководителя. Рассматриваются инновации в военном образовании не столько как реализация антропологических и философских концепций человека и культуры в образовании, сколько как ответ на

вызовы времени. С методологической точки зрения в основу исследования положен междисциплинарный и системный подходы.

Ключевые слова: феномен личности военного руководителя, формирование личности, психика, инновационный и трансгрессивный потенциал, инновационное военное образование.

Panfilov Oleksandr Yuriiovych Doctor of Philosophical Sciences,
Professor Kharkiv national university of Air Forces named after Ivan Kozhedub,
Kharkiv, Ukraine

Petrova Lyudmila Oleksandrivna, PhD Kharkiv national university
of Air Forces named after Ivan Kozhedub, Kharkiv, Ukraine

MILITARY EDUCATION IS MAIN STRATEGY FORMATION OF PERSONALITY OF MODERN MILITARY LEADERS

Problem setting. Analysis of geopolitical situation in the world, experience of using troops in local wars and armed conflicts, convincingly demonstrates that today ensuring military security of state requires new approaches to use of the Armed Forces in modern conditions. Among them, problem of improving management efficiency is not the last one. This is a military leader who has not only a high level of professional training, but also an innovative personality. Such a person is able to solve complex of unpredictable problems in specialized areas of professional activity.

Recent research and publications analysis. The conceptualization of philosophical studies of education and the formation of personality was attended by many well-known philosophers Klepko S. F., Kremen VG, Kultayev M. D., Andrushchenko V. A., Zyazun I. A., Bazaluk O. A., Ognevjuk V. A. and others.

Paper objective – the determine the ways of developing military education as the main strategy for the formation of the personality of a modern military leader.

Paper main body. Bank of modern innovations is formed by accelerated development of information technologies which has led to the fact that traditional approaches to formation of personality cease to comply needs and requirements of modern life. But for formation of an innovative personality it is necessary to have its theoretical model with basic qualities and acquired in process of professionalization.

Objective social conditions (status of armed forces and system of military education) produce the habit of the soldier – a system of stable dispositions, patterns of perception, thinking and action. Ritualized military practices leads to rigidity in structure of military organization and reduce chances of adopting actors to new conditions of existence. Therefore, today there is requirement for the person who not only accumulates information for their professional activities, but also has ability to generate and change it, that means, constantly be in a state of creative research and creative development. Accordingly new

military practices require a new habit. Methodologists note that in this changing world the old comfortable and habitual habit is disastrous. Attributive characteristics of post-non-classical practices – is their reflectivity. Exactly, the post-non-classical habit is able to direct the mentality of a person so that it becomes natural to realize oneself as a subject of responsible action.

Therefore, in our opinion, one of the effective ways of forming an innovative personality, but not the only one, is scientifically based innovative development of Ukraine's military education and construction of a new paradigm for military education. Education – is a force that, to a greater extent than any other, shapes the future. At the present time, human qualities such as creativity and innovation of thinking, honesty and decency, creative independence and rational activity, civic responsibility and legal literacy, interethnic tolerance and national identity should be formed in the minds of each person.

Conclusions of the research. *The modern system of military education should act ahead of time, so that in minds of future military leader estimate consequences of their actions constantly take place. This requires that in process of education influence on consciousness and subconsciousness of each trainee is significantly increased. At the same time, military education should lay not just a scientist or technical foundation for professional competences of a military leader, but also contribute to development of a person's creative, personal and creative potential. However, in order to change traditional norms and rules of forming the personality of a military leader, certain personal resource is needed. To such, first of all, should attribute the presence in a person of such personal qualities as conviction, belief in oneself, ability to overcome difficulties by searching for new, non-standard ways of resolving them, tolerance and vitality.*

In our opinion, the humanitarian and ideological training of military personnel, based on a competent approach, should form a systemic global thinking.

Keywords: *phenomenon of personality of military leader, forming of personality, psyche, innovative and transgressive potential, innovative military education.*

Short Abstract for an article

Abstract. *The article considers system of military education as the main strategy for formation of the personality military leader. The ways of development of military education as the main strategy of formation of the personality of the modern military leader are outlined. Innovations in military education are considered not so much as the realization of anthropological and philosophical concepts of man and culture in education, but as an answer to the challenges of time.*

Keywords: *phenomenon of personality of military leader, forming of personality, psyche, innovative and transgressive potential, innovative military education.*

